

השיחה השבועית

מפי הרב אפרים כחלון שליט"א

בלק

הרב אפרים כחלון שליט"א
RabbiEfraim@BeEzratHaShem.org

פֶּרֶשֶׁת בָּלָק

הָאֱמוּנָה בְּהַשְׁגָּחָה

בָּלָק וּבִלְעָם מְאֲמִינִים בְּאֱלֹקִים

”וַיִּרְא בָּלָק בֶּן צְפּוֹר אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאֶמְרֵי וַיָּגֵר מוֹאָב מִפְּנֵי הָעָם מְאֹד כִּי רַב הוּא וַיִּקְחַץ מוֹאָב מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל” (במדבר כב, ב - ג), נִחְשָׁב לְרֹגֵעַ, הָאֵם בָּלָק הִיָּה מְאֲמִין בְּאֱלֹקִים אוֹ לֹא? הִכִּי קָל לומר שֶׁלֹא, הוּא הִיָּה גּוֹי, אָבֵל הָאֱמֶת הִיא שֶׁהוּא הָאֱמִין בְּכַח שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלִכְן שָׁלַח לְקַרְא לְבִלְעָם שִׁיקְלֹל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל (שם פסוקים ה - ו). בִּלְעָם לֹא הִיָּה בְּרִיּוֹן, הוּא הִיָּה חֹגֵר בְּרִגְלוֹ (סוּטָה דף י ע”א) וְסָמָא בְּעִינָו (במדבר כד, ג ועיין בסנהדרין דף קה ע”א). וּבְכָל אִפֵּן הוּא קוֹרֵא לוֹ וְשׁוֹמֵעַ בְּעֶצְתּוֹ.

אוֹתוֹ הַדְּבָר בִּלְעָם, כִּמָּה שֶׁהִיָּה טִמָּא וּמִשְׁחַת וְרָשָׁע, הָאֱמִין בְּקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלִכְן כָּל הַזְמַן נִסָּה לְשַׁכְנֹעַ אֶת הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם הַמַּזְבְּחוֹת שֶׁבָּנָה (עיין במדבר פרק כג). וְאַפְלוּ שֶׁבָּלָק לֹא עָשָׂה אֶת זֶה לְשֵׁם שְׂמִים, בְּזִכּוֹת זֶה יִצְאָה מִמֶּנּוּ רוּת הַמוֹאֲבִיָּה (נזיר דף כג ע”ב וסנהדרין דף קה ע”ב).

וּבְאֱמֶת מִי שֶׁקוֹרֵא אֶת הַפְּסוּקִים בְּלִי לְהַכִּיר מִיָּהוּ בִּלְעָם, יִחְשָׁב שֶׁבִּלְעָם הוּא ‘צָדִיק נִסְתָּר’, לָמָּה? נִקְרָא אֶת הַפְּסוּקִים: ”וַיַּעַן בִּלְעָם וַיֹּאמֶר אֶל עֲבָדֵי בָּלָק אִם יִתֵּן לִי בָּלָק מְלֵא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוֹכַל לַעֲבֹר אֶת פִּי ה’, אֱלֹקֵי לַעֲשׂוֹת קִטְנָה אוֹ גְדוֹלָה” (במדבר כב, יח), מָה בִּלְעָם אוֹמֵר כָּאן לְבָלָק? גַּם אִם תִּתֵּן לִי מְלִיּוֹן דּוֹלָר אֲנִי לֹא עוֹשֶׂה אֶפְלוּ דְּבָר קִטָּן נֶגֶד רְצוֹן ה’. לַעֲצֹרנו הַיּוֹם רוֹאִים

הַאֲמוֹנָה בַּהֲשֻׁגָּה

אֲנָשִׁים שְׁנוּפְלִים בְּנִסְיוֹן הַמָּמוֹן, וְכִדֵּי שִׁיתַּרְמוּ לָהֶם אוֹ לְמוֹסְדוֹת שְׁלָהֶם, הֵם הוֹלְכִים לְאֲרוּעִים מְעַרְבִּים, מַחְנִיפִים לְרָשָׁעִים, לֹא מְקַיֵּמִים אֶת מִצְוֹת "הוֹכַח תּוֹכִיחַ" (ויקרא יט, יז), מְעַלְיָמִים עֵין מִמַּחֲלָלִי שֶׁבֶת וְעוֹד. וְכָאן בָּא בִלְעָם וְאוֹמֵר מִשְׁהוּ חֲזֹק מְאֹד, שְׁאִפְלוּ אִם יָבִיא לוֹ בָּלָק אֶת "מְלֹא בֵיתוֹ", לֹא בֵּית שֶׁל שְׁלֵשָׁה חֲדָרִים קֶטָן וְצָפוּף, אֲלָא "מְלֹא בֵיתוֹ" שֶׁל בָּלָק - כֶּסֶף וְזָהָב, לֹא מוֹכֵן לַעֲבֹר אֶת פִּי ה'. זֶה נִרְאִית הִנְהִיגָה מְפִלְאָה שֶׁל צְדִיקִים גְּדוֹלִים, וְאִם כֵּן לָמָּה אֵין לוֹ חֵלֶק לַעֲוֹלָם הַבָּא (סנהדרין דף צ ע"א)?

עוֹד יוֹתֵר מְזֻה, גַּם בָּלָק וְגַם בִּלְעָם מְנַסִּים לְשַׁכְנֹעַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְקַלֵּל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, וְהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא מִשְׁתַּכְנֵעַ (עיין מִיכָה ו, ה ובברכות דף ז ע"א ובסנהדרין דף קה ע"ב), הֲרִי לָנוּ שׁוֹב שְׁשֻׁנֵיהֶם מֵאֲמִינִים בַּה', וְיוֹדְעִים וּמַכִּירִים בּוֹ, וְמָה הִתְבַּדֵּל בֵּינֵינוּ לְבֵינָם?

יֵשׁ אֲמוֹנָה וְיֵשׁ אֲמוֹנָה

כִּדֵּי לַעֲנוֹת עַל הַשְּׂאֵלָה הַזֶּה, אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְדַעַת וּלְהַבִּין שְׁלֹא כָּל אָדָם שְׁמַאֲמִין הוּא בּוֹטֵחַ (עיין בספר אמונה וביטחון לחזון איש פרק ב אות ב), וְלֹא כָּל אָדָם שְׁמַאֲמִין, הוּא מֵאֲמִין בַּהֲשֻׁגָּה פְּרָטִית. יֵשׁ אָדָם שֶׁהוּא מֵאֲמִין אֲבָל לֹא בּוֹטֵחַ, הוּא יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲבָל הוּא לֹא בְּטוֹחַ בּוֹ. וְיֵשׁ אָדָם שְׁמַאֲמִין, אֲבָל אֵין לוֹ אֲמוֹנָה בַּהֲשֻׁגָּה פְּרָטִית.

אִם נָשִׂים לֵב, בָּלָק וּבִלְעָם שְׁנֵיהֶם הֵאֱמִינוּ אֲבָל לֹא הֵאֱמִינוּ בַּהֲשֻׁגָּה פְּרָטִית, וְנִבְאָר: בָּלָק מִפְּחַד מְאֹד כִּי הוּא רָאָה "אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאֹמְרֵי" (במדבר כב, ב). הוּא מִפְּחַד בְּרָמָה כְּזוֹ שֶׁהוּא רוֹצֵה לְבוֹא וּלְהַרְגֹּת אֶת כָּל עַם יִשְׂרָאֵל. מָה שֶׁהוּא לֹא יוֹדֵעַ זֶה שֶׁעַל מוֹאֵב עִם יִשְׂרָאֵל נִצְטוּ - "אֶל תִּצֹר אֶת מוֹאֵב וְאֶל תִּתְגַּר

פְּרִשְׁת בִּלְק

בָּם" (דברים ב, ט), אֲסוּר לְהִלָּחֵם עִם מוֹאָב. וְאֵלּוּ הָיָה בִּלְק מֵאֲמִין בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, הוּא הָיָה יוֹדֵעַ שְׂרָצוֹן הַשֵּׁם הוּא זֶה שִׁיקְבֵּעַ, וְהוּא לֹא הָיָה מְנַסֶּה לְהַכְתִּיב לְקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מֶה לַעֲשׂוֹת וּלְהַכְרִיחַ כְּבִיכּוֹל אֶת הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְכַלּוֹת אֶת עַם יִשְׂרָאֵל עִם כָּל הָרַעֲיוֹנוֹת שֶׁהוּא עֹשֶׂה. אוֹתוֹ הִדְבֵּר בִּלְעָם, בִּלְעָם לֹא הָאֲמִין בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְכִשְׁהוּא יוֹצֵא עִם שְׂרֵי בִּלְק - "וַיִּתְּנָב מִלֵּאדָּה ה' בְּדֶרֶךְ לְשָׁטָן לוֹ וְהוּא רָכַב עַל אֲתָנוּ וּשְׁנֵי נִעְרָיו עִמּוֹ וַתֵּרָא הָאֲתָנוּ אֶת מִלֵּאדָּה ה' וַתֵּט הָאֲתָנוּ מִן הַדֶּרֶךְ" (במדבר כב, כג), מֶה קָרָה? הִרְכַּב שָׁלוֹ, שָׂזוּ הֵיטָה הָאֲתָנוּ, נִטְתָּה מִן הַדֶּרֶךְ, יֵשׁ עֲכָשׁוּ מִשְׁהוּ חֲדָשׁ בְּרָכַב שְׂאִיד שֶׁהִנָּהג יוֹצֵא מִהַנְּתִיב לְשׁוּלִים יֵשׁ מְכַשִּׁיר שֶׁמִּצְפָּצֵף לוֹ וְהוּא מִיד חוֹזֵר לְמִסְלּוֹל הַנֶּכּוֹן, זֶה מֶה שֶׁקָּרָה לְאֲתָנוּ. מֶה בִּלְעָם עוֹשֶׂה? נוֹתֵן לָהּ מִכָּה (שם), לָמָּה? כִּי הוּא חוֹשֵׁב שְׂאִין בְּמַעֲשֶׂה הַזֶּה אִיזוֹ הַשְׁגָּחָה פְּרָטִית: 'הִיא סִתָּם אֲתָנוּ טַפְשָׁה וְאִין לִי זְמַן בְּשִׁבְלָה'. וְשׁוֹב פַּעַם שְׁנִיָּה "וַיַּעֲמֵד מִלֵּאדָּה ה' בְּמַשְׁעוֹל הַכְּרָמִים וַתֵּרָא הָאֲתָנוּ אֶת מִלֵּאדָּה ה' וַתִּלְחֹץ אֶל הַקִּיר וַתִּלְחֹץ אֶת רִגְלֵ בִלְעָם אֶל הַקִּיר" (שם פסוק כד), וְשׁוֹב בִּלְעָם לֹא מִבִּין רְמִזִּים שְׂאוּלִי יֵשׁ כָּאֵן הַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, הוּא יָשָׁר פּוֹעֵל, "וַיֹּסֶף לְהַכְתֹּה". וְכֵן גַּם בְּפַעַם הַשְּׁלִישִׁית: "וַיֹּסֶף מִלֵּאדָּה ה' עֲבוּר וַיַּעֲמֵד בְּמָקוֹם צָר אֲשֶׁר אֵין דֶּרֶךְ לְנִטּוֹת יָמִין וּשְׂמָאל, וַתֵּרָא הָאֲתָנוּ אֶת מִלֵּאדָּה ה' וַתִּרְבֹּץ תַּחַת בִּלְעָם" (שם פסוק כז). מֶה עוֹשֶׂה בִּלְעָם? "וַיַּחֲר אָף בִּלְעָם וַיֵּד אֶת הָאֲתָנוּ בַּמִּקֵּל" מֶה קָרָה פֹּה? בִּלְעָם מִבִּין בְּמַחוּ 'הַגְּאוּנִי': יֵשׁ לִי פֹה מִלְחָמָה עִם הָאֲתָנוּ אֲזִי אֲנִי אַחֲנָךְ אוֹתָהּ, וְלִכְן הוּא מְרַבֵּץ וּמְרַבֵּץ וּמְרַבֵּץ.

וּפְתָאוֹם "וַיִּפְתַּח ה' אֶת פִּי הָאֲתָנוּ וַתֹּאמֶר לְבִלְעָם מֶה עָשִׂיתִי לָךְ כִּי הִכִּיתָנִי זֶה שְׁלֹשׁ רִגְלִים" (שם פסוק כח), בִּלְעָם מִרְבַּ עֲצָבִים עוֹנָה לָהּ: "מֶה זֶה הִתְעַלְלָתָ בִּי, אִם הֵיטָה לִי חֶרֶב הֵייתִי הוֹרֵג אוֹתָךְ" (שם פסוק כט), וְאֵז, "וַיִּגַּל ה' אֶת עֵינָי בִּלְעָם וַיֵּרָא אֶת מִלֵּאדָּה ה' נֹצֵב בְּדֶרֶךְ וַחֲרָבוֹ שְׁלָפָה בְּיָדוֹ וַיֹּאמֶר אֵלָיו מִלֵּאדָּה ה' עַל מֶה

הַאֲמוּנָה בַּהֲשָׁגָה

הַכִּית אֶת אֶתְנֶךָ זֶה שְׁלוֹשׁ רִגְלִים הִנֵּה אֲנִכִּי יֵצְאֵתִי לְשֹׁטֵן כִּי יֵרֶט הַדֶּרֶךְ לְנִגְדִי” (שם פסוקים לא - לב). אֵלֹהֵי הָיָה לְבַלְעֵם אֲחוּז אֶחָד שֶׁל אֲמוּנָה בַּהֲשָׁגָה פְּרִטִית, הוּא הָיָה אוֹמֵר כְּבָר בַּפֶּעַם הָרִאשׁוֹנָה: זֶה לֹא הָאֲתוֹן, זֶה מִשְׁהוּ שְׁמִימִי, וְגַם כְּשֶׁנִּמְחָצָה לוֹ הָרָגֵל הוּא לֹא הָבִין, וְגַם כְּשֶׁהִבְהִמָּה רוֹבֶצֶת לְגַמְרִי הוּא לֹא מִבִּין, עַד שֶׁהִרְאוּ לוֹ אֶת הַמִּלְאָךְ.

הַרְבֵּה פְּעָמִים אָדָם חוֹשֵׁב: ‘הוּא עָשָׂה לִי’, ‘הֵהוּא דָרַס אוֹתִי’, ‘זֶה עָשָׂה לִי כֹכָה’, וְהוּא מִתְעַצֵּבֵן עֲלֵיהֶם וְלִפְעָמִים מְגִיב בַּמְכוֹת. בְּזֶה הוּא דוֹמֶה לְבַלְעֵם, הוּא לֹא יוֹדֵעַ שֶׁזֶה מִלְאָךְ ה’! אִתָּה אוֹלִי לֹא מִבִּין אֶת זֶה, אִתָּה לֹא רוֹאֶה אוֹתוֹ אֲבָל זֶה מִלְאָךְ ה’, הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵחַ לָךְ אוֹתוֹת וּסִימָנִים לְעוֹרֵר אוֹתְךָ. וְזוֹ הַכְפִּירָה בַּהֲשָׁגָה פְּרִטִית שֶׁהִיָּתָה אֲצֵל בָּלָק וּבַלְעָם!

חֹסֶר בְּטַחוֹן

זוֹ בְּדִיוֹק הַנִּקְדָּה הַנוֹסֶפֶת שֶׁהִיָּתָה חֲסֵרָה לְבָלָק וּבַלְעָם: לְמִרוֹת שֶׁהֵם הָאֲמִינוּ בְּקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הֵם לֹא בְּטַחוּ בּוֹ, וְנִבְאָר: מֶה זֶה בּוֹטֵחַ? אוֹמֵר הַחוֹבֵת הַלְּבָבוֹת (שַׁעַר הַבֵּיטָחוֹן פֶּרֶק ה' ד"ה וְהַשְׁנִי) לְבוֹטֵחַ יֵשׁ שְׁלוֹת הַנֶּפֶשׁ. וְהַחֲזוֹן אִישׁ (בבא בתרא סימן ה' אוֹת יח) כּוֹתֵב, שֶׁכָּל בּוֹטֵחַ כְּפִי מִדַּת בְּטַחוֹנוֹ כֵּן הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אוֹתוֹ. וְאִם בָּלָק הָיָה בּוֹטֵחַ, מֶה הוּא מִפְחָד מֵעַם יִשְׂרָאֵל שֶׁיָּבוֹא לְהִלָּחֵם אִתּוֹ? אִם בַּלְעָם הָיָה בּוֹטֵחַ, מֶה הוּא אוֹמֵר: “אִם יִתֵּן לִי בָלָק מֶלֶא בֵּיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב” (במדבר כב, יח) וּמִבְּאֵר רִש"י שֶׁהִתְכַּוֵּן לְרַמֵּז לוֹ שֶׁאֵת זֶה הוּא רוֹצֵה כְּתִשְׁלוֹם עַל עֲבוֹדָתוֹ. לָמָּה הָיוּ לוֹ עֵינַיִם גְּדוֹלוֹת (עֵינֵי אֲבוֹת פֶּרֶק ה' מִשְׁנָה יט), מִכֵּיִן שֶׁהוּא לֹא בּוֹטֵחַ בְּקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁיִּמְצִיא לוֹ אֶת פְּרִנְסוֹתָיו, לָכֵן הוּא מִחְפֵּשׁ בְּכָל דֶּרֶךְ אֵיךְ לְהַעֲשִׂיר אֶת מָמוֹנוֹ וּנְכֶסְיוֹ עַד בְּלִי דִי.

פְּרִשֵּׁת בֶּלֶק

וְלִכֵּן אָפְלוּ שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לוֹ לֹא לֵלֶכֶת אִתָּם (במדבר כב, יב), הוּא מִתְעַקֵּשׁ וְהוֹלִךְ וְרֹץ בְּשׁוּקִים וְנִלְחָם עִם הָאֱתוֹן לְהַשִּׁיג אֶת תַּאֲוֹת לְבוֹ. וְלִכֵּן הוּא לֹא שָׁם לֵב לְשׁוּם הַשְׁגָּחָה פְּרָטִית בְּאֻמָּצֵעַ הַדֶּרֶךְ, וְגַם כְּשֶׁהָאֱתוֹן מְדַבֵּרֵת אֵתוּ הוּא עוֹנָה לָהּ, וְלֹא מִתְרַגֵּשׁ מִזֶּה, מִכִּיּוֹן שֶׁהוּא בְּשֵׁטֶף הַתַּאֲוָה וְלֹא מֵעֲגִין אוֹתוֹ כְּלוּם, וְגַם כְּשֶׁהוּא רוֹאֶה גַם הוּא מְסֻבֵּיר אֶת זֶה לְפִי חֻקֵּי הַטִּבֵּעַ.

לְצַעֲרֵנוּ אֲנִיחֵנוּ רוּאִים אֲנָשִׁים שֹׁמְרִים תוֹרָה וּמִצְוֹת אֲבָל קָשָׁה לָהֶם לְהֶאֱמִין בְּנִסִּים גְּלוּיִים, בְּכָל גַּם יֵשׁ לָהֶם הַסִּפּוּר רְפוּאֵי מִדְּעֵי לוּגֵי רְצִיוֹנָלִי וּשְׂאֵר יִרְקוֹת. אֲנִי זוֹכֵר לְפָנַי עֲשָׂרִים שָׁנָה בְּעֶרְךָ שֶׁהֵייתִי בְּהֶרְצָאָה שֶׁל יְהוּדֵי אֶחָד שְׁחֹזֵר בְּתִשׁוּבָה אַחֲרֵי שֶׁהָיָה בְּפִגּוּעַ וִירוֹ בּוֹ 48 כְּדוּרִים, כָּלוּ הָיָה נִקְבִּים וְנִקְבִּים חֲלוּלִים חֲלוּלִים, כָּלוּ פְּלִטִינוֹת. הוּא כֶּבֶד מֵת, וְשָׁמוּ אוֹתוֹ בְּחֹדֶר קֶרֶר 8 שָׁעוֹת. הוּא מְסַפֵּר אֶת הַסִּפּוּר שֶׁלּוֹ וּמְרָאֶה אֶת תַּעֲוֹדַת הַפְּטִירָה שֶׁכֶּבֶד כָּתְבוּ לוֹ. כְּשֶׁסִּפַּרְתִּי אַחֵר כֵּךְ אֶת הַסִּפּוּר לִיהוּדֵי שׁוֹמְרֵי תוֹרָה וּמִצְוֹת, הוּא לֹא הֶאֱמִין לָזֶה. אֲמַרְתִּי לוֹ: "תִּרְאֶה אֶת כָּל הַמְּסַמְכִים הָרְפוּאִיִּים, הַכָּל כְּתוּב וּמִתְעַד", וְהוּא בִּשְׁלֹ: "לֹא יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁהוּא בְּאֻמָּת מֵת וְחֹזֵר לְחַיִּים". וְאוֹתוֹ אָדָם מֶאֱמִין בְּשֵׁם וְלוֹמֵד תוֹרָה וְשׁוֹמֵר אֶת כָּל הַמִּצְוֹת, אֲבָל יֵשׁ לוֹ חֶסְרוֹן אֶחָד: שֶׁהוּא מֶאֱמִין בְּקְדוּשַׁת בְּרוּךְ הוּא עַד הַהֲבִנָּה שֶׁלוֹ, וּלְפִי הַמַּחֲשָׁלוֹ, מֶה שֶׁמַּעַל הַהֲבִנָּה שֶׁלוֹ הוּא כֶּבֶד לֹא מֶאֱמִין. וְזֶה בְּדִיוֹק הַחֶסְרוֹן בְּאֻמוּנָה שֶׁל הַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, כִּי כָּל הַהֲשָׁגָחָה פְּרָטִית הִיא גַם הֲבִנָּה בְּלִתִּי אֲנוּשִׁית שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא זֶן וּמְפָרֵגִם וּמְכַלְכֵּל בְּכָל רָגַע וְרָגַע כָּל יְצוּר בְּעוֹלָם, וּמִכִּיּוֹן שֶׁהוּא דֵּן הַכָּל לְפִי רִמַּת הַמַּשְׁכָּל שֶׁלוֹ הוּא כּוֹפֵר גַּם בְּזֶה.

הַאֲמוּנָה בַּהֲשָׁגָה

אל תהיה סוס

הַכְּתוּב אוֹמֵר "יָדַע שׁוֹר קָנְהוּ וַחֲמוֹר אָבוֹס בְּעָלָיו יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע עָמִי לֹא הִתְבוּנָן" (ישעיה א, ג), הַחֲמוֹר וְהַסּוֹס יוֹדְעִים שְׂיִגִיעַ זְמַן הָאָכָל וְהַבְּעָלִים שְׁלָהֶם יִדָּאָג לָהֶם, וְאֵלּוּ עִם יִשְׂרָאֵל שׁוֹכְחִים אֶת זֶה. סוֹס גַּם מְכִיר אֶת הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְכֵן הַחֲמוֹר, הֵם אֲפִלּוּ אוֹמְרִים פָּרַק שִׁירָה עִם כָּלֵל הַחַיּוֹת וְהַבְּהֵמוֹת שֶׁבְּבְרִיאָהּ, אָבֵל הֵם לֹא מְכִירִים בַּהֲשָׁגָה פְּרִטִית, וְלִפְעָמִים הָאָדָם מִמָּשׁ דּוֹמָה לָהֶם בַּהֲנִהּגוּתוֹ.

פַּעַם הִגִּיעַ לְגֶאֱוֹן הַקָּדוֹשׁ רַבִּי אַרְיֵה לִיב מְשִׁיפּוֹלִי הַמְּכַנֶּה 'הַסָּבָא מְשִׁיפּוֹלִי', יְהוּדִי שָׂבָא לְבִקֵּשׁ בְּרָכָה לְעֲצֻמוֹ וּקְלָלָהּ לַמִּתְחַרָּה שְׁלֹו שְׁפִתָּח חֲנוּת לִידּוֹ. אָמַר לוֹ הַסָּבָא: "רְאִיתָ מָה הַסּוֹס עוֹשֶׂה כְּשֶׁהוּא בָּא לַשְּׁתוֹת מִים בִּנְהָר? לִפְנֵי שֶׁהוּא בָּא לַשְּׁתוֹת הוּא בּוֹעֵט בַּמַּיִם, וְהַמַּיִם שֶׁהֵיוּ כָּל כֶּךָ זָכִים וְצָלוּלִים מִשְׁחִירִים וְרַק אִזּוֹ הוּא שׁוֹתָה. וְהַסָּבָא לָזֶה, שְׁכַשְׁהוּסוֹס מִתְּכּוּפָף לְנֶהֱר לַשְּׁתוֹת הוּא רוֹאֶה אֶת הַהִשְׁתַּקְפוּת שְׁלֹו בִּנְהָר, וְמָה הוּא חוֹשֵׁב? שְׁעוֹד סוֹס מִגִּיעַ לַשְּׁתוֹת אֲתוֹ בִּיחַד, וְהוּא מִתְּעַצֵּב: 'אֵיזָה חֲצָפֶן, הוּא יִגְמַר לִי אֶת הַמַּיִם', וְהוּא נִלְחָם עִם הַסּוֹס, וּמְרַבֵּץ לַמַּיִם, וְמָה קוֹרֶה? הוּא מְעַכֵּיר אֶת הַמַּיִם וְאִזּוֹ הוּא כָּבֵד לֹא רוֹאֶה אֶת הַדְּמוּת שְׁלֹו וְהוּא שׁוֹתָה מִים עֲכוּרִים".

תֹּאמַר לַסּוֹס הַזֶּה: "הָלוֹ אֲדוֹן סוֹס, מָה אַתָּה מִתְּעַצֵּב, תִּרְאֶה אֵיזָה גְדֹל שֶׁל נֶהֱר, מָה אַתָּה חֲמוֹר?" הוּא יִגִּיד לָךְ: "לֹא, אֲנִי סוֹס..." וְיִמְשִׁיךְ לְבַעֵט בַּמַּיִם.

אָמַר לוֹ הַסָּבָא: "אוֹתוֹ הַדְּבָר בְּעֲנִינֵי הַפְּרִנָּסָה: יֵשׁ נֶהֱר גְדוֹל שֶׁל פְּרִנָּסָה, אַתָּה חוֹשֵׁב שְׁכַשְׁאֲתָה מִגִּיעַ לַפְּרִנָּסָה, לַחֲנוּת, לַמִּשְׁרָד שְׁלָךְ, וְאַתָּה רוֹאֶה עוֹד אֶחָד שֶׁמִּתְקָרֵב לַפְּרִנָּסָה שְׁלָךְ, אִם אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁהוּא יִגְמַר לָךְ אֶת הַפְּרִנָּסָה וְאַתָּה נִלְחָם אֲתוֹ, אַתָּה מִמָּשׁ

פְּרִשֵּׁת בִּלְק

כְּמוֹ הַסּוֹס הַזֶּה, אֶתָּה תַּפְסִיד אֶת הַמַּיִם הַזֹּכִים שְׁלֹךְ. תִּשְׁתֶּה, תַּעֲשֶׂה אֶת שְׁלֹךְ, וּמִכָּאן וְהִלָּאָה הַקְדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יִשְׁלַח לְךָ פְּרִנְסָה."

חֲמוֹר מְדַבֵּר עִם אֶתוֹן

וְאָדָם שֶׁלֹא מִבִּין אֶת זֶה, בִּמָּה הוּא שׁוֹנֶה מִבִּלְק וּבִלְעָם?

שִׁמְעָתִי מֵהָרֵב יַעֲקֹב גְּלִינְסְקִי זצ"ל שֶׁשָּׂאֵל: אֵיךְ יִתְכַּן שֶׁבִּלְעָם לֹא מִתְרַגֵּשׁ כְּשֶׁהָאֶתוֹן שָׁלוּ מִדְּבַרְת אִתּוֹ? נִחְשֶׁב רִגַע, אֶתָּה רוֹכֵב עַל הַחֲמוֹר וּמִרְבִּיץ לוֹ שְׁלֹךְ מֵהָר, וְהוּא מְסִתּוֹבֵב וְאוֹמֵר לְךָ: "אֵי, אֶתָּה מְכַאֵיב לִי, דֵּי כְּבָר!", אָדָם נוֹרְמָלִי נִבְהָל, מִתְעַלֵּף, וּבִלְעָם? עוֹד עוֹנֶה לָּהּ! אֵיךְ הוּא לֹא מִתְרַגֵּשׁ מִזֶּה? וּמִכָּאֵר הָרֵב גְּלִינְסְקִי שֶׁהוּא לֹא הִתְפַּעֵל מִזֶּה כִּי גַם הוּא חֲמוֹר! חֲמוֹר לֹא מִתְפַּעֵל שֶׁהוּא מְדַבֵּר עִם אֶתוֹן!

וּמָה הָעֶמֶק שֶׁל זֶה?

כְּשֶׁהָאָדָם נִמְצָא בְּדֶרֶגָה גִּשְׁמִית כָּל כֶּף נִמוּכָה, לֹא מִשְׁנֶה מֵה קוֹרָה וְאִיזָה נֶס יִקְרָה, הוּא שְׁקוּעַ כָּל כֶּף בַּתְּאוּת שְׁלוֹ, בַּחֲמִרִיּוֹת שְׁלוֹ, הוּא שְׁקוּעַ בָּזֶה שְׁכוּאָבֶת לוֹ הָרָגֵל, בָּזֶה שֶׁהָאֶתוֹן שָׁלוּ פְּתָאוּם מוֹרְדָת, וְלֹא מִשְׁנֶה לוֹ כְּלוּם. הוּא לֹא סוֹפֵר וְלֹא רוֹאֶה אֶף אֶחָד. וְלִכְן הַמִּלְאָךְ כּוֹעֵס עַל בִּלְעָם (עֵיין בַּמְדַּבֵּר כֵּב, לֵב - לֵג), לָמָּה? כִּי אִם אֶתָּה חֲמוֹר כְּמוֹהָ, אִיזוֹ רִשּׁוֹת יֵשׁ לְךָ לְהִכּוֹת אוֹתָהּ וּלְהִשְׁתַּרֵּר עָלֶיהָ? אָדָם שֶׁלֹא מֵאֲמִין בַּהִשְׁתַּחֲוָה פְּרִטִית הוּא בְּדִיוֹק כְּמוֹ הַחֲמוֹר וְהַסּוֹס, רְאִיתָ פַּעַם אֵיךְ חֲתוּלִים וּכְלָבִים רַבִּים עַל אֶכָּל? תִּזְרֹק עֵצִים אַחַת לִשְׁנֵי כְּלָבִים רַעֲבִים... יִהְיֶה שֵׁם דָּם, 'כָּל דְּאֵלִים גָּבֵר' (בְּבֹא בְּתֵרָא דָף ל"ד ע"ב). וְאֶתָּה לֹא כִכָּהּ? מִיִּשְׁהוּ עוֹשֶׂה לְךָ רַע, אֶתָּה לֹא נִלְחָם אִתּוֹ? אֶתָּה לֹא מְקַלֵּל וּמְגַדֵּף אוֹתוֹ? בְּכָל אֶחָד יֵשׁ שְׂרֵשׁ שֶׁל 'בִּלְעָם קָטָן', אִם הָאֶתוֹן הִכְאִיבָה לְךָ, אֶתָּה מַחְזִיר לָהּ בַּחֲזָרָה,

הַאֲמוֹנָה בַּהֲשָׁגָה

מִשְׁהוּ הַצִּיק לָךְ אֶתָּה כָּבֶד יוֹדֵעַ אֵיךְ לִטְפֹּל בּוֹ. זֶה הַהֲנָהָה שֶׁל בִּלְעָם. וְאָדָם שֶׁהוֹלֵךְ בְּדַרְכּוֹ שֶׁל בִּלְעָם, כִּשְׁהוּא יִגִּיעַ לַשָּׁמַיִם יִקְחוּ אוֹתוֹ אֶל 'הַרְבִּי' שָׁלוֹ - לְבִלְעָם, שֶׁם הֵם יִדְבְּרוּ בִּיחָד בַּשָּׂפָה שֶׁל חֲמוּרִים...

וְזֶה מֵה שְׂאוֹמֵר הַכְּתוּב: "עֲמִי זָכָר נָא מֵה יַעֲץ בָּלֵק מֶלֶךְ מוֹאָב וּמֵה עָנָה אֹתוֹ בִּלְעָם בֶּן בַּעֲזֹר מִן הַשִּׁטִּים עַד הַגִּלְגָּל לְמַעַן דַּעַת צִדְקוֹת ה'" (מִיכָה ו, ה) וְאָמְרוּ בְּגִמְרָא (בְּרִכּוֹת דף ז ע"א, וּסְנֵהֲרִין דף קה ע"ב, וְעִבּוּדָה זֶרֶה דף ד ע"ב), אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אָמַר לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: "דָּעוּ, כִּמָּה צִדְקוֹת עֲשִׂיתִי עִמָּכֶם שְׁלֹא כַּעֲסִיתִי בִּימֵי בִלְעָם הַרְשָׁע, שְׁאֵלְמִי כַּעֲסִיתִי - לֹא נִשְׁתִּיר מִשְׁוֹנְאֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׂרִיד וּפְלִיט". וְזַעְמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הוּא רָגַע, כִּמְבֹאֵר בְּגִמְרָא שֶׁם (שם), וְהִרְאָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּזֶה אֵיךְ הוּא מִשְׁגִּיחַ בְּכָל רָגַע וְרָגַע עַל עַם יִשְׂרָאֵל בַּהֲשָׁגָה פְּרִטִית, וְלֹא כַּעַס בְּכָל אוֹתָם הַיָּמִים שְׁלֹא יוּכַל בִּלְעָם לְקַלֵּל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ הַרָגַע.

כִּמָּה לָקַח וּמוֹסָר אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְלַמֵּד מִזֶּה. אִם אֶתָּה חוֹשֵׁב שְׂאֵתָה לֹא מִשְׁגָּח בְּרָגַע אֶחָד בַּחַיִּים, מַגִּיעָה הַפְּרָשָׁה שֶׁלָּנוּ וּמְלַמֶּדֶת כִּמָּה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִשְׁגִּיחַ בְּכָל רָגַע בַּיּוֹם, בְּכָל שְׁנֵיָה.

זֶה בְּדִיוֹק הַהֲבִדֵּל בֵּינֵינוּ לְבֵין בָּלֵק וּבִלְעָם. אֵל תִּהְיֶה בָּלֵק, אֵל תִּהְיֶה בִלְעָם, כִּי אִם אֶתָּה תִּהְיֶה כְּמוֹהֶם בְּסוּף אֶתָּה גַּם יָכוֹל לְגַמֵּר כְּמוֹהֶם. הָאָדָם יָכוֹל לֶאֱבֹד אֶת הָעוֹלָם הַבֹּא שָׁלוֹ בְּגִלְגָּל חֹסֶר אֲמוּנָה בַּהֲשָׁגָה פְּרִטִית, וְאִם כָּל אָדָם הִיָּה מֵאֲמִין בַּהֲשָׁגָה פְּרִטִית מֵה הִיָּה קוֹרָה? כָּל מִי שֶׁהִיָּה מְחַרֵּף וּמַגְדִּיף אוֹתוֹ, הוּא הִיָּה מוֹתֵר. הַחֲפֵץ חַיִּים כָּל הַחַיִּים שָׁלוֹ אֵף פַּעַם לֹא הֵלֵךְ לְדִין תּוֹרָה אֶפְלוּ שֶׁתִּבְעוּ אוֹתוֹ, תִּמְיֵד הוּא שְׁלֵם הַכֹּל וְלֹא הֵלֵךְ לְדִין תּוֹרָה מַעוּלָם. וְהוּא הַסְּבִיר: "אֵת הַכֶּסֶף הַזֶּה אִם נִגְזֹר עָלִי לְהוֹצִיא זֶה יֵצֵא בְּמָקוֹם אַחֵר, וְאִם לֹא נִגְזֹר עָלִי לְהוֹצִיא אֲזִי

פְּרִשֵּׁת בִּלְק

הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יַחְזִיר אֶת הַכֶּסֶף בְּדֶרֶךְ אַחֶרֶת."

פְּצוּיִים מְנַפְחִים

יֵשׁ אָנָּשִׁים שֶׁעָבְרוּ תִּאֲנָה קִטְנָה, וּבָאִים וּמִשְׁקָרִים עַל גִּדְל הַנֶּזֶק 'לְזֻכוֹת' בְּעוֹד כַּמָּה שְׁקָלִים, וַיֵּשׁ כָּאֵלֶּה שֶׁכָּבַר 'מִמַּחֲסִים' שְׁמִדְרִיכִים אוֹתוֹ מֵה לּוֹמֵר וְאִיךְ לּוֹמֵר: "תִּלְךָ לְרוֹפֵא וְתִגִּיד לוֹ שִׁישׁ לְךָ כָּאֲבִים בְּכָל הַגּוֹף וְאַתָּה לֹא יָכוֹל לַעֲבֹד חֲצִי שָׁנָה", "וְשִׁישׁ לְךָ חֲרָדוֹת תְּמִידִיּוֹת", "וְתִגִּיד שָׁגִם הָיִיתָ בְּהֶרִיוֹן", אִיךְ בְּהֶרִיוֹן? הוּא גָּבַר! "לֹא מִשָּׁנָה, תִּגִּיד... אוֹלֵי תִרְוִיחַ מִשֶּׁהוּ מִזֶּה", וְהֵם מִשְׁקָרִים וּמִמְצִיאִים וְגוֹנְבִים. וְכָל זֶה מְכִיּוֹן שֶׁהוּא לֹא מֵאֲמִין בְּהַשְׁגָּחַה פְּרִטִית, וְאִם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹצֵה הוּא יִתֵּן לְךָ אֶת הַכֶּסֶף בְּלִי שֶׁתִּשְׁקַר וּבְלִי שֶׁתַּעֲשֶׂה שׁוּם דָּבָר, הֲרִי כָּל מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם קְצוּבִים לוֹ מִרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְעַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה (בִּיצָה דף טז ע"א), וְאִם אַתָּה תַּעֲשֶׂה מִשֶּׁהוּ נִגְדַּר רְצוֹן ה' אַתָּה רַק תִּפְסִיד!

הָאֲמוּנָה שֶׁהֲצִילָהּ

יֵשׁ סְפוּר מִדֵּהִים עַל הַשְׁגָּחַה פְּרִטִית, עַל רַבִּי אֲבָרְהָם אֶהְרֹנוֹבִיץ', הוּא נִפְטָר בְּגִיל 96 לִפְנֵי כַּמָּה שָׁנִים, וְהָיָה גֵר בְּבִנֵי בֶרֶק. הוּא עָבַר אֶת כָּל מֵאֲרָעוֹת הַשּׁוֹאָה בְּמַחֲנוֹת עֲבוּרָה.

בְּכָל יוֹם קָצִין הָאֵס אֵס יִמַּח שְׁמוֹ, הָיָה מְגִיעַ לִפְנֵי אַרוּחַת הָעָרֶב שָׁלוֹ וּכְדִי לַעֲזוּרָר לַעֲצֻמוֹ אֶת הַתֵּאָבוֹן, הוּא הָיָה רוֹצֵחַ יְהוּדִי וְאִזּוֹ מִתְיָשֵׁב לְאֹכֵל אַרוּחַת עָרֶב. זֶה הָיָה הַמִּנְהָג שָׁלוֹ בְּכָל יוֹם.

בְּאַחַד הָעָרֶבִים, הִגִּיעַ הַקָּצִין וְשָׁאַל מִי זֶה יַעֲקֹב? אוֹתוֹ יַעֲקֹב מִסְכֵּן לֹא עָמַד בְּזֶה, וְהִצְבִּיעַ עַל רַבִּי אֲבָרְהָם אֶהְרֹנוֹבִיץ', וְאָמַר לוֹ: "נֹו נֹו יַעֲקֹב תִּלְךָ, הַקָּצִין קוֹרֵא לְךָ". סִפֵּר רַבִּי אֲבָרְהָם: "בְּאוֹתוֹ רָגַע

הַאֲמוּנָה בַּהֲשָׁגָה

הַחֲלֻטִּי שְׁאֲנִי לֹא מִסְגִּיר אוֹתוֹ, יִדְעָתִי שֶׁהוּא יַעֲקֹב, וְכֻלָּם יִדְעוּ שֶׁהוּא יַעֲקֹב וְרָאוּ אֵיךְ שֶׁהוּא דוֹחֵף אוֹתִי לָלֶכֶת לְקָצִין. עֲמַדְתִּי לִיד הַקָּצִין וַיִּדְעָתִי שֶׁאֵלֶּה הַרְגָּעִים הָאֲחֵרוֹנִים שְׁלִי”.

וְאִזְ אָמַר הַקָּצִין הַנָּאצִי: ”הַיּוֹם הַחֲלֻטִּי לְגֹז, אֲנִי הוֹרֵג אֶת כָּלָם וּמִשְׁאִיר רַק אֶחָד, וּבְחִרְתִּי בִּיעֲקֹב...”. כָּלָם נִהְרְגוּ וְרַק רַבִּי אַבְרָהָם רַבִּינוּבִיץ, נֶצַל. הוּא נִפְטָר בְּגִיל 96 וְאָמְרוּ בַּלּוּיָה שֶׁלּוֹ שֶׁהוּא קַיִם ”שְׁמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ שְׁמֵר מִצְּרוֹת נַפְשׁוֹ” (מִשְׁלִי כֹא, כֹּג) ”פִּיו” - בְּגִימָטְרִיא 96.

נִחְשֵׁב לְרָגַע: אִם הוּא הָיָה מִתְחִיל לְחַפֵּשׁ ‘הַתְּרִים’ עַל פִּי הַהֲלָכָה, הוּא אוֹתוֹ יַעֲקֹב הָאֲמִתִּי יֵשׁ לוֹ דִּין שֶׁל מוֹסֵר, וְאוֹלֵי מִתֵּר לִי לְהִלָּשִׁין עָלָיו כְּדִי לְהַצִּיל אֶת עַצְמִי, מָה הָיָה בְּסוּפוֹ? וְהוּא הִלָּךְ בְּתַמִּימוֹת עִם רִצּוֹן הַשֵּׁם וַיִּדַּע שֶׁיֵּשׁ אֱלֹקִים שׁוֹפְטִים בָּאָרֶץ, וְאִם בּוֹרֵא עוֹלָם מַחְלִיט שֶׁהוּא יִחְיֶה אוֹ יָמוּת - כִּךָּ יִהְיֶה וְלֹא יַעֲזוֹר לוֹ כָּלוּם. וַדּוּקָא בְּזִכּוֹת אֲמוּנָתוֹ הַתְּמִימָה וְהַשְׁלֵמָה בַּהֲשָׁגָה פְּרָטִית הִיתָה לוֹ נִפְשׁוֹ לְשָׁלָל.

מִבְחֵן הָאֲמוּנָה

וּבִאֲמַת, זֶה מִבְחֵן בְּאֲמוּנָה תְּמִידִי בַּהֲכָרָה בַּהֲשָׁגָה פְּרָטִית בְּכָל רָגַע וְרָגַע. לְפַעְעִים זֶה הַשְׁגָּחָה פְּרָטִית בְּעֶצְבִּים שֶׁאֲשַׁתָּהּ מַעֲצָבָנָת אוֹתָהּ, וְלְפַעְעִים בְּזִכּוֹת עִם הַיְלָדִים, אוֹ בְּעִנְיָנֵי פְּרִנְסָה, הָאָדָם צָרִיךְ לִדְעַת שֶׁהַכֹּל זֶה הַשְׁגָּחָה פְּרָטִית.

וְאִם נָשִׁים לֵב נִרְאֶה, שְׁכָל הַתּוֹרָה מְבַסֶּסֶת עַל הָאֲמוּנָה בַּהֲשָׁגָה פְּרָטִית. רֵאשִׁית, כָּל בְּרִיאַת הָעוֹלָם הִיא הַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, בְּגִדּוּל כָּל עֶשֶׂב וְעֶשֶׂב לְמִינֵהוּ (בְּרֵאשִׁית א, יא - יב), אַחֲרֵי כֵךְ בְּהִנְהָגַת נֶחַ בַּתְּכָה, כְּמָה הַשְׁגָּחָה פְּרָטִית הָיָה צָרִיךְ עַל כָּל מִין וּמִין בַּתְּכָה

פְּרִשֵּׁת בָּלֶק

שִׁישְׁרֹד אֶת הַמָּבוּל, שֶׁהָרִי אִם אֶחָד מֵת לֹא יִהְיֶה לוֹ הַמֶּשֶׁךְ וְקִיּוּם אַחֵר כֶּף. אַחֵר כֶּף בְּהִנָּהֶגֶת רֹאשׁ הָאָבוֹת אֲבָרָהֶם אָבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם, שֶׁמָּסַר אֶת נַפְשׁוֹ עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם, כִּי הָאָמִין בְּכָל לְבוּ בְּקְדוּשַׁת בְּרוּךְ הוּא.

וְהַדְּבָרִים הַלָּלוּ צְרִיכִים חֲזוּק תְּמִידִי, יִזְכְּנוּ הַקְּדוּשַׁת בְּרוּךְ הוּא שְׁנֵת־חֲזוּק בְּכָל רִגְעַ וְשְׁנִיָּה בְּאַמוּנָה גְּדוּלָּה בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית תְּמִידִית, אֲמֵן כֵּן יִהְיֶה רְצוֹן.